

RECENSIE Franz Liszt: componist, vriend en voorbeeld

© 31 oktober 2022 • Arjen van Kraaijen • Recensies

Streamingdiensten, de cd en grammofoonplaat en zelfs het cassettebandje wedijveren als geluidsdragers om onze aandacht. Als orgelliefhebber moet je met streamingdiensten helaas wel veel onbreken: aardige lokale opnamen van de vroegrijpe bijvoorbeld. Maar Anna-Victoria Baltrusch kun je er wel vinden. Je moet het wel zonder de foto's van haar doen waarmee Audite de boekjes uitbundig heeft geïllustreerd.

Baltrusch maakt internationaal furore sinds zij bij het Westbad Bach Festival in de prijzen viel. De beschrijvingen op haar site melden dat haar stijl vooral gekarakteriseerd door grote expressiviteit en pianistische virtuositeit. Anna-Victoria Baltrusch (1980) is een leerling van Martin Schmeding, Zigmund Szathmáry en Frédéric Champion en studeerde piano bij Gilead Mishory. Zij debuteerde met een recital in de Berlijnse Philharmonie en heeft gevestigd met orkesten als het Symfonieorkest van de Berse avonds, het New York Philharmonic, het Branderburgs Staatsorkest Frankfurt en het koor van de NDR. Sinds 2021 is Baltrusch lector en kerkelijk organist van de Evangelische Hochschule für Kirchenmusik te Halle (Saale), waar zij in 2022 benoemd is als stalen organist van de Ultraschone Konzert Halle.

Baltrusch heeft voor Audite enkele interessante cd's gemaakt: een Liszt-plaat (of, beter gezegd, twee kleine plaatjes) en een plaat met werk van zijn tijdgenoten die zich door de grote Liszt hebben laten inspireren, maar hem op hun beurt ook weer zouden hebben geïnspireerd. Vooral die laatste cd is intrigerend.

Na ruim veertig jaar cd's hebben orgelliefhebbers immers vaak een immense hoeveelheid Bach, Franck, Mendelssohn en... Liszt in huis. Het zou aardig zijn om eens uit te zoeken welk orgelwerk in het cd-gebied houbaar is: wat betreft aantal opnamen. Ik vermoed dat Liszt 40 noot in de top 10 staat! En dat is best bijzonder voor een werk van om en nabij een half uur lang.

Jaren geleden leende ik van de Rotterdamse bibliotheek mijn eerste *Ad nos*: een Philips grammofoonplaat met Daniel Chorzempa aan het noot nog jonge Doelen-orgel. Live exploreerde de grote Chorzempa wel met romantische *ad libitum*-passages, waarbij hij behoorlijk buiten de lijpjes kon klussen. Die had hij bij een concert in De Doelen hoorbaar moete om het spoor terug te vinden...

Terug naar Baltrusch. Vooral dus die cd van Baltrusch met 'Vrienden en Voorbeelden (Voorbeelden)' is aardig. Het opgenomen orgel is in eerlijk Kuhn-orgel uit 1880, werd in 1999 in de 'Nieuw-Torhalle' geplaatst en in 1927 en 1939 gewijzigd en uitgebreid. Ursula Caflisch, van 1980 tot 2014 organiste van de Neumünster te Zürich, heeft zich bijgedragen tot het wasdevende instrument gevestigd op gezette wijze in de Neumünster te krijgen. Dat is gelukt en Kuhn telende voor het klinkende resultaat. Ook de kas is heel fraai. Een uitgelezen instrument voor dit repertoire.

Niet vaak heb ik deze muziek zo aantrekkelijk horen spelen. Baltrusch heeft een heel mooi orgel onder haar handen en zij heeft gelukkig ook heel aardige handen. De repertoire vraag om gezonde virtuositeit. Niet zelden hoor je een organist door zijn parituur als met een roestige plieg door de Zwemse klei trekken en dan gaat het allemaal van moestaam, log en stroef klinken. Zonder door te schieten in kille virtuositeit kan Baltrusch deze orgelrepertoire aangenaam, voortvarend en met een rake romantische geladenheid klinken. Hoor die prachtige *Ana van Salomon* (*Jedassohn* eem!) En dan die *Pugs* uit dezelfde *Fantasia*, met een klinkende climax. *Jedassohn* schrikte overgens eerder tegen Mendelssohn aan dan tegen Liszt. Mij is ook niet meteen duidelijk wat Liszt van hem ogeprij zou hebben, maar onderhoudende muziek is het zeker.

En dan de Liszt-platen van Anna-Victoria Baltrusch. Hebben we nog zo'n opname nodig bij alles wat er al is? Nou ja, 'nóg en 'nóg' zijn langde begrippen als het gaat om de schone kurtzen. Als ik weer eens thuis kom met een roestige grammofoonplaat en of's groot ik wel vaak in termen van eerste levensbehoefte, dat wel. Het valt me echter vaak op dat mijn omgeving het urgentiegevoel niet spontaan deelt.

Maar Baltrusch brengt toch wel iets speciaals. Dat zit wellicht niet zozeer in het wat amalgame instrument. Er zijn trouwens niet eens zoveel orgelopnamen van Liszt op een passend historisch instrument. Thomas Trotter heeft voor Decca grote werken van Liszt opgenomen in Merseburg en Yves Rechsteiner heeft een mooie opname gemaakt in Schwenen (*Liedesorgel*). Ook is Zuzana Neusev Fajenová bezig met een Liszt-integrale op spelen instrumenten.

Baltrusch heeft echter gekozen voor het grote orgel (11 stemmen, toe macht) van de Hofkirche te Luzern. Dit orgel staat uit 1640/1650 en werd in 1862 uitgebreid en omgewerkt door Haas (het bouwjaar van het Cavallé-Coll-orgel van de Parijs (St. Sulpice) en in de jaren 1972-1977 gerepareerd door Kuhn, waarbij 50 oude registers van Geisler en Haas weer een plekje vonden. Daaronder bevonden zich drie prachtige romantische registers van Haas. De impoante kas gaat terug op Geisler (1650) en bevat prachtig houtenwerk. Haas werkte al synthetisch en Kuhn heeft die lijn voortgezet. Het Hofkirche-orgel heeft een veebevoeren geschiedenis maar heeft gelukkig wel karakter.

Het speciale van Baltrusch? Zelfs onze toch heel intelligent Bach spelende Wim van Beek onderstreept in interviews het belang van een goede pianotechniek voor het orgelspelen. Baltrusch demonstreert zijn gelij. Een recensent schreef over deze opname dat Baltrusch door haar hartverwende spel mensen een deze muziek van Liszt te waarderen. De vertolking van Anna-Victoria is een weidenkende, bevolgen en sympathieke vertolking. Technisch komt zij niets te kort. Naar het Hofkirche-orgel blij ik geïnspireerd luisteren, maar wel popt de vraag soms even op of ik de klaut nu uiteindelijk geagde vind.

De uitgave is verzorgd. Veel cd's verschijnen nu als een kleine grammofoonplaat: karton, papier en geen plastic. In een een beetje verbaasd door de opvallende aanwezigheid van foto's van Anna-Victoria Baltrusch en de al even opvallende afwezigheid van foto's van het orgel. Ik waag me natuurlijk niet aan een vergelijking van de esthetische waarde van beide foto-onderwerpen (mevrouw Baltrusch in in ieder geval een hogstaande kunst), maar een orgelliefhebber doet toch graag wat registerplaatjes, een speelafte, dat mooie houtenwerk van Geisler of het fraaie orgelfront. En dan nog iets... De enkele grote werken van Liszt zijn verdeeld over twee cd's. De eerste cd bevat drie kortere muziek, de tweede cd slechts één en half uur. Met veel musicologische creativiteit en speurzin hadden deze werken vast omlijst kunnen worden met meer werk van vrienden en voorbeelden. Deze kamtskeringen daargelaten heeft Anna-Victoria Baltrusch ons een prachtig beeld van Liszt-in-concert geschonken. Een plaasje...

★★★★☆

Liszt, the Composer

Préludium und Fuge über B-A-C-H, S. 260.1; Fantasia und Fuge über den Choral 'Ad nos ad salutem undam', S. 259; Toccatina, Fughe über 'Dies irae', S. 126; Wagners, Wagner, Sagen, Präludium nach J. S. Bach, S. 179

Anna-Victoria Baltrusch, *Hofkirche Luzern*

Audite - 97.793, 46:46 + 37:33, opname 06/2021, prijs v.a. € 7,99 (download of cd) | audite.de

Liszt - The Friend and Paragon

Hartung: Sonate für Orgel Nr. 2 (Moll) 'Wer nur den lieben Gott lässt walten'; **Töpfer:** Sonate für Orgel (Moll) op. 15; **Süß:** Concert-Fantasia F-Dur op. 63; **Jedassohn:** Fantasia für Orgel (Moll) op. 55; **Ritter:** Finesse 'Christus' Herr Gott, nun scheide den Himmel auf; Sonate für Orgel Nr. 2 = Moll op. 19; **Löffler:** Fantasia F-Dur

Anna-Victoria Baltrusch, *Alte Tonhalle Orgel Neumünster, Zürich*

Audite - 97.792, 77:24:29, opname 06/2021, v.a. € 7,99 (download of cd) | audite.de